

Manual

Duurzaam Afvalbeheer bij Sportverenigingen

Inhoudsopgave

Module 1 WHY – Basisprincipes	
duurzaam afvalbeheer en circulariteit	2
1.1 Wat verstaan we onder duurzaam afvalbeheer en circulariteit?	2
1.2 Waarom is circulariteit een belangrijk thema?	3
Module 2 HOW – Inzicht	5
2.1 Hoe bepaal je de juiste prioriteiten?	5
2.2 Hoe krijg je inzicht in de huidige situatie?	6
Module 3 HOW – Afvalpreventie	8
3.1 Herbruikbare bekertjes	8
3.2 Plastic wegwerp artikelen in de kantine	10
3.3 Rookvrije sportaccommodatie	16
3.4 Inkoop: Circulaire sportmaterialen	18
Module 4 HOW – Afvalscheiding	21
Module 5 ACT – Gedrag	27
Module 6 ACT – Communicatie	29
Module 7 ACT – Aan de slag	34

Module 1: WHY – Basisprincipes duurzaam afvalbeheer en circulariteit

In de eerste module zoomen we in op de basisprincipes van duurzaam afvalbeheer en circulariteit, zodat helder is wat deze definities betekenen, wat de maatschappelijke trends en ontwikkelingen zijn en waarom dit thema zo belangrijk is voor sportverenigingen.

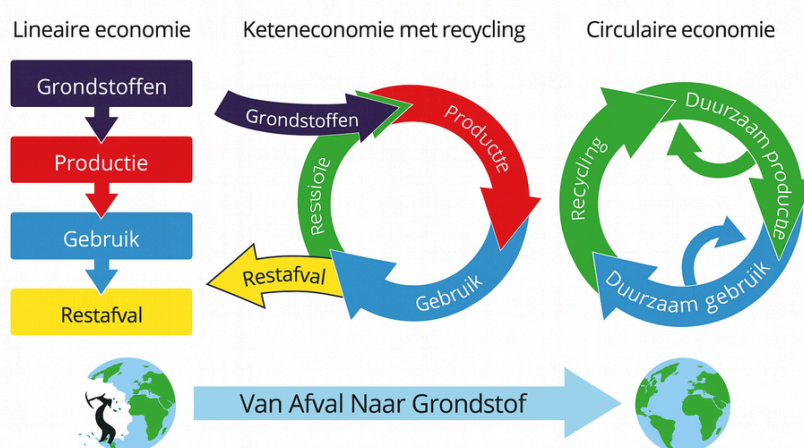
1.1 Wat verstaan we onder duurzaam afvalbeheer en circulariteit?

Door afval te verminderen en goed te scheiden, werken we toe naar een schonere, duurzamere wereld waarin afval uiteindelijk niet meer bestaat. In een circulaire economie blijven grondstoffen continu in omloop: producten worden hergebruikt, gerepareerd, gecomposteerd of gerecycled, waardoor restafval tot het verleden behoort.

Op dit moment bestaat gemiddeld genomen meer dan 70% van het afval bij sportaccommodaties uit restafval. Slechts 30% wordt gescheiden ingezameld en gerecycled, zoals glas, karton, frituurolie en plastic flesjes. Het resterende deel – het restafval – wordt niet hergebruikt of gerecycled.

In veel delen van de wereld eindigt dit restafval op een stortplaats (landfill). In Nederland is het storten van brandbaar afval echter sinds 2000 verboden. In plaats daarvan wordt restafval verbrand in speciale installaties.

De Nederlandse overheid streeft er echter naar om restafval volledig uit te bannen en om in 2050 volledig circulair te zijn: een economie waarin grondstoffen niet worden verspild, restafval niet meer bestaat en alles deel uitmaakt van een gesloten kringloop.

Deze visual illustreert de Lineaire economie, de Keteneconomie met recycling en de Circulaire economie

1.2 Waarom is circulariteit een belangrijk thema?

Er is steeds meer aandacht voor duurzaam afvalbeheer en de circulaire economie. Deze groeiende aandacht komt met name door de volgende vijf ontwikkelingen bij sportaanbieders:

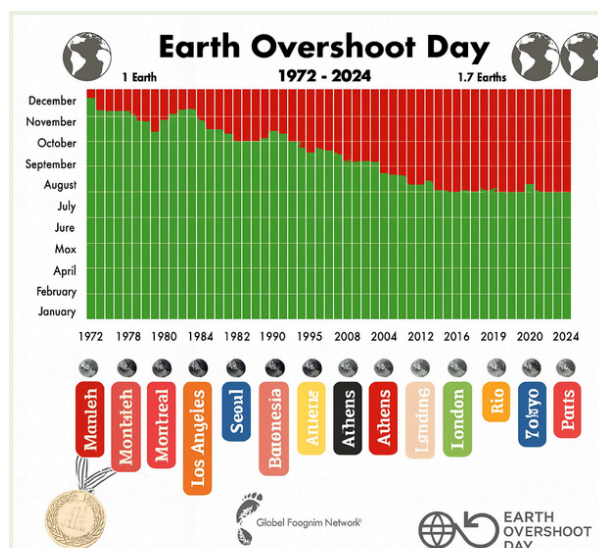
1. Negatief imago van een sportvereniging waar veel zwerfafval ligt

- Jaarlijks wordt er zo'n 50 miljoen kilo zwerfafval op straat en in de natuur achtergelaten in Nederland.
- Wereldwijd belandt er jaarlijks zo'n 11 miljoen ton plastic in de oceanen.

Het goede nieuws: burgers en bedrijven organiseren steeds vaker beach clean-ups, innovatieve bedrijven halen plastic uit oceanen, en steeds meer sportverenigingen richten zich op duurzaam afvalbeheer.

2. Tekort aan cruciale materialen voor sportverenigingen

Heb je wel eens gehoord van Earth Overshoot Day? Dat is het moment waarop de jaarlijkse ecologische capaciteit van de aarde is overschreden. In 2025 viel deze dag al op 24 juli wat betekent dat we eigenlijk 1,7 aardes nodig hebben om aan onze grondstofbehoefte te voldoen. In Nederland gebruiken we nog meer. We zitten hier bijna op 4 aardes. Voorbeelden van grondstoffen die steeds verder uitgeput geraken zijn hout, vis, lithium en koper. Om uitputting te voorkomen, is het cruciaal om grondstoffen in de kringloop te houden en te recyclen. Zodoende houden we de grondstoffen beschikbaar en betaalbaar, ook voor sportverenigingen.

Deze visual illustreert Earth Overshoot Day.

3. Mogelijkheden tot kostenreductie

De belasting op restafval voor bedrijven is de afgelopen 10 jaar verdrievoudigd. Dit stimuleert sportverenigingen om meer afval te scheiden en te voorkomen. Tegelijkertijd leveren diverse recyclebare afvalstromen geld op, zoals frituurolie en statiegeldblikjes en flesjes. Het reduceren en scheiden van afvalstromen levert dus direct geld op voor sportverenigingen.

4. Toenemende wet- en regelgeving

De Nederlandse overheid heeft de afgelopen jaren haar wetgeving en richtlijnen aangescherpt met als doel afvalreductie en afvalscheiding te realiseren. Hieronder de drie belangrijkste wetten en regelingen voor sportverenigingen:

- Circulair Materialenplan (CMP): Sinds 2026 vervangt dit plan het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP3). Hierin staan wettelijke bepalingen over welke afvalstromen (zoals glas en papier) gescheiden moeten worden.
[Voor meer informatie kijk op circulairmaterialenplan.nl](https://circulairmaterialenplan.nl)
- SUP-wetgeving (Single-Use Plastics): Een Europese richtlijn die het gebruik van wegwerpplastic voor eenmalig gebruik beperkt of verbiedt, zoals plastic bestek, rietjes en bекers. [Voor meer informatie kijk op rijksoverheid.nl/onderwerpen/afval/regels-voor-wegwerpplastic](https://rijksoverheid.nl/onderwerpen/afval/regels-voor-wegwerpplastic)
- Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid (UPV): Regeling waarbij producenten verantwoordelijk zijn voor de inzameling en recycling van hun verpakkingen en producten. Bijvoorbeeld: leveranciers van sportkleding zijn verplicht gebruikte kleding weer in te nemen bij sportverenigingen.
[Voor meer informatie kijk op afvalcirculair.nl/uitgebreide-producentenverantwoordelijkheid-upv/overzicht-upv/upv-textiel/](https://afvalcirculair.nl/uitgebreide-producentenverantwoordelijkheid-upv/overzicht-upv/upv-textiel/)

5. Milieubewuste leden

Het milieubewustzijn rondom afval groeit onder Nederlanders. Uit onderzoek van marktonderzoeksbureau DVJ Insights, in opdracht van Verpact onder 1.053 respondenten (2025) blijkt dat:

- 75% het belangrijk vindt om PMD-verpakkingen correct weg te gooien.
- 84% denkt goed te zijn in afval scheiden, maar in de praktijk blijkt dat vaak tegen te vallen.
- Het bewustzijn over het belang van afvalscheiding neemt toe, mede dankzij de klimaatcrisis.

Sportverenigingen krijgen daardoor steeds vaker kritische vragen van leden (en ouders) over afval.

Module 2: HOW – Inzicht

In deze tweede module ga je concreet aan de slag met de eerste stappen richting afvalreductie en afvalscheiding binnen jouw sportvereniging. Hoe begin je met het verminderen van afvalstromen? Waar start je, en wie kunnen je daarbij ondersteunen?

De eerste stap is altijd: inzicht verkrijgen. Alleen dan kun je de juiste prioriteiten stellen én de juiste partners betrekken die je kunnen helpen bij het realiseren van een duurzamer afvalbeheer.

2.1 Hoe bepaal je de juiste prioriteiten?

Veel sportverenigingen beginnen hun duurzaamheidsaanpak met het scheiden van afval. Maar afvalscheiding is eigenlijk de laatste stap. Effectiever is het om te starten bij het voorkomen, verminderen en hergebruiken van afval. Want: afval dat niet ontstaat, hoef je ook niet te scheiden.

Deze aanpak wordt samengevat in het 5R-model:

Voorbeelden van de 5R-strategie binnen sportverenigingen

- **Refuse (Voorkomen):** vervang wegwerpbekers voor limonade of thee in de rust door een watertappunt, waar sporters hun eigen bidon kunnen vullen.
- **Reduce (Verminderen):** geef het selectieteam slechts één wedstrijdtenue in plaats van een thuis- en uittenu.
- **Reuse (Hergebruiken):** (her)gebruik wedstrijdtenues van een gestopt team voor een nieuw team.
- **Recycle (Recyclen):** scheid afvalstromen zoals frituurolie, glas, plastic en karton en maak afspraken met afvalinzamelaars dat deze afvalstromen worden gerecycled.
- **Recover (Terugwinnen):** restafval dat niet gescheiden kan worden, wordt verbrand. Dit is geen circulaire keuze.

Deze visual illustreert de 5'r strategie: Refuse, Reduce, Reuse, Recycle, Recover.

2.2 Hoe krijg je inzicht in de huidige situatie?

Voordat we praktisch aan de slag gaan met afvalpreventie (module 3) en afvalscheiding (module 4), is het belangrijk om goed inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken binnen jouw sportvereniging. Daarom hebben we een 8-stappenmodel ontwikkeld dat je helpt om te bepalen waar jullie nu staan.

Stap	Vraag	Achtergrondinformatie
1	Wie zijn jullie afvalinzamelaars?	Sportverenigingen voeren afval vaak bedrijfsmatig af via commerciële of gemeentelijke inzamelaars. Meestal is er één hoofdpartij voor grote stromen (zoals restafval, karton en glas) en meerdere voor kleinere fracties (zoals frituurolie, sportkleding of statiegeldverpakkingen).
2	Welke afvalstromen worden gescheiden ingezameld?	Denk aan: restafval, papier, karton, glas, plastic verpakkingen & drankkartons (PD), voedselresten (swill), statiegeldflesjes en -blikjes, frituurolie, sportkleding, sportmaterialen, groenafval, klein chemisch afval (zoals batterijen, lampen, toners), en bouw- en sloopafval.
3	Hoeveel afval produceren jullie jaarlijks?	Inzamelbedrijven kunnen deze cijfers vaak leveren. Monitor jaarlijks de hoeveelheid (in kilo's) om te zien of jullie maatregelen effectief zijn.
4	Welk percentage van jullie afval wordt gescheiden ingezameld?	Gemiddeld wordt bij sportverenigingen slechts 30% van het afval gescheiden ingezameld. Bereken jullie eigen percentage met: <i>(hoeveelheid gescheiden afval in kg) ÷ (totaal geproduceerde afval in kg).</i>
5	Wat zijn de jaarlijkse kosten (en opbrengsten) van afvalinzameling?	Verzamel alle facturen en krijg inzicht in wat afvalinzameling jullie jaarlijks kost én eventueel oplevert (bijv. via statiegeld of ingezamelde frituurolie).

6	Hoe vaak worden de afvalbakken geledigd?	Inzameling gebeurt vaak per lediging. Zijn de containers vol bij lediging, of is er ruimte voor optimalisatie? Minder ledigingen betekent minder kosten en minder transportbewegingen.
7	Welke 5 producten kopen jullie het meest in?	Bekijk de inkooplijsten. Grote inkoopvolumes leiden vaak tot grote afvalstromen. Denk na over hoe je deze producten (anders) kunt inkopen of gebruiken om zodoende afvalreducties te realiseren.
8	Welke 5 items komen het vaakst voor in het restafval?	Doe de sorteerproef. Analyseer de inhoud van de restafvalbakken. Zijn er patronen? Welke items komen het meest voor en zijn te voorkomen, te hergebruiken of beter te scheiden? En komt het weleens voor dat afvalstromen uit gescheiden afvalbakken worden afgekeurd door afvalinzamelaars omdat ze te vervuild zijn?

Best Practice 1: Duurzaam afvalbeheer op Sportpark Schildman

De sportverenigingen ASWH, IFC, Hendrik-Ido-Ambachtse Tennisvereniging, Twirlteam Accelerando en Gymnastiekvereniging Turnlust startten in 2024 een gezamenlijke aanpak voor duurzamer afvalbeheer op Sportpark Schildman. Een onafhankelijk adviseur bracht de afvalstromen in kaart, van inkoop tot afvoer. De clubs ontdekten dat hun inkoopbeleid verbetering behoeft, en dat veel afval te voorkomen was. Ze namen hun afvalcontracten onder de loep en willen overstappen op één gezamenlijke afvalinzamelaar met minder ritten en betere voorwaarden. Dit bespaart kosten en vermindert CO₂-uitstoot. Nieuwe, uniforme containers worden gefaseerd geplaatst. De kantine is als eerste aan de beurt. Een communicatieplan moet zorgen voor gedragsverandering bij leden en bezoekers. De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht ondersteunt de plannen financieel.

<https://www.duurzamesportsector.nl/artikel/zo-pakt-sportpark-schildman-duurzaam-afvalbeheer-aan/>

Module 3: HOW - Afvalpreventie

Zoals je in module 2 hebt kunnen lezen, is de eerste stap in duurzaam afvalbeheer: afvalpreventie. Dit betekent het voorkomen, verminderen en hergebruiken van potentieel afval. Want zoals eerder aangegeven: afval dat niet ontstaat, hoef je ook niet te scheiden. Maar hoe pak je afvalpreventie aan binnen een sportvereniging?

Het meeste afval binnen sportverenigingen ontstaat in de kantine. Ook sportmaterialen en kleding eindigen regelmatig bij het restafval. In deze module richten we ons daarom op vijf thema's:

1. **Herbruikbare bekens**
2. **Producten voor eenmalig gebruik in de kantine**
3. **Rookvrije accommodaties**
4. **Inkoop: Circulaire sportmaterialen**
5. **Sportattributen: circulair aan de slag**

3.1 Herbruikbare bekens

Sinds 1 januari 2024 is het voor sportverenigingen verboden om plastic (of plastic-bevattende) bekens te gebruiken voor eenmalig gebruik. Bekens voor eenmalig gebruik vormen een grote afvalstroom binnen sportverenigingen, en juist hier ligt een belangrijke kans om afval te verminderen.

Onder plasticbekens voor eenmalig gebruik vallen zowel:

- de volledig plastic bekens die vaak voor koude dranken zoals bier worden gebruikt, als
- de kartonnen bekens met een plastic coating die worden ingezet voor warme dranken zoals koffie.

Let op: volledig kartonnen bekens bestaan niet. Elke beker voor eenmalig gebruik bevat een plastic coating om de beker stevig te maken en lekken te voorkomen.

Deze visual illustreert een herbruikbare beker.

Gebruik van plastic(bevattende) bekens voor eenmalig gebruik binnen sportverenigingen

Plastic of plastic-bevattende bekens voor eenmalig gebruik worden binnen sportverenigingen op drie hoofdlocaties gebruikt:

1. Warme dranken in en rondom de kantine.

Hier worden voornamelijk **kartonnen bekens met een plastic coating** gebruikt, bedoeld voor warme dranken zoals koffie en thee.

2. Koude dranken in en rondom de kantine.

Voor koude dranken zoals bier en frisdrank worden vaak **volledig plastic bekens voor eenmalig gebruik** ingezet. Rondom sportwedstrijden is het gebruik van glaswerk meestal verboden, waardoor plastic bekens om veiligheidsredenen de norm zijn langs het veld, in de sporthal of op het buitenveld.

3. Warme en koude dranken in de kleedkamers.

Bij veel sporten is het gebruikelijk om tijdens de rust thee of limonade aan te bieden. Deze dranken worden vaak geserveerd in plastic of plastic-bevattende bekens voor eenmalig gebruik.

Voordelen en nadelen van bekens voor eenmalig gebruik

Bekens voor eenmalig gebruik hebben twee duidelijke voordelen:

- **Laag in kosten**
- **Gebruiksgemak:** ze hoeven niet afgewassen te worden en kunnen direct worden weggegooid.

Tegelijkertijd zijn de nadelen aanzienlijk:

- Ze dragen bij aan **zwerfafval**.
- Ze vormen een aanzienlijk deel van het totale **afvalvolume binnen sportverenigingen**.

Alternatieven voor bekens voor eenmalig gebruik

Omdat bekens voor eenmalig gebruik op verschillende plekken en voor verschillende doeleinden worden gebruikt, bestaat er **geen one-size-fits-all oplossing**. Wel zijn er per situatie geschikte alternatieven:

- Koffie en thee in en rondom de kantine:

Gebruik afwasbare porseleinen bekens of herbruikbare plastic bekens (hardcups).

- Bier en frisdrank langs de sportvelden:

Stap over op herbruikbare hardcups die meerdere keren gebruikt en afgewassen kunnen worden.

- Thee of limonade in de kleedkamers tijdens de rust:

- Sommige sportverenigingen zijn gestopt met het aanbieden van drankjes en vragen sporters om zelf een **bidon mee te nemen**.
- Faciliteer het vullen van bidons met een **watertap** of **waterdispenser**.

Voorbeelden zijn:

- Join the Pipe Voor meer informatie kijk op deze website: join-the-pipe.org
- Dripl Voor meer informatie kijk op deze website: dripl.be
- Een andere optie is om **herbruikbare bekens** te gebruiken voor het serveren van drank.

Uitdagingen en oplossingen bij het gebruik van herbruikbare bekers (hardcups)

De belangrijkste nadelen van herbruikbare bekers (hardcups) zijn:

- Ze zijn duurder in aanschaf, maar goedkoper op langer termijn;
- Ze moeten gereinigd worden (vaak in een vaatwasmachine);
- Het is in de praktijk soms lastig om gebruikers de bekers weer te laten inleveren bij de bar.

Gelukkig zijn er diverse oplossingen om deze uitdagingen aan te pakken:

1. Hogere aanschafkosten

Laat de hardcups **sponsoren** door lokale bedrijven en druk het logo of de naam van de sponsor op de beker. Dit verlaagt de kosten én versterkt de zichtbaarheid van de sponsor.

2. Reiniging van de bekers

Heeft de vereniging zelf geen vaatwasfaciliteit? Dan zijn er **externe partijen** die de bekers periodiek kunnen ophalen, wassen en weer schoon terugbrengen naar de club.

3. Retourneren van bekers

- In veel sportverenigingen is de **sociale betrokkenheid** groot, waardoor leden en bezoekers vaak bereid zijn om hun bekers terug te brengen naar de bar.
- Mocht het **retourpercentage afnemen**, dan zijn er verschillende aanvullende maatregelen mogelijk:
 - **Start een communicatiecampagne** die bezoekers op een positieve, ludieke manier oproept om bekers terug te brengen.
 - **Plaats inzamelbakken** voor herbruikbare bekers op strategische locaties, zoals in de kantine, bij de kleedkamers en rondom de sportvelden.
 - **Introduceer statiegeld** op de bekers om een financiële prikkel te geven voor het retourneren ervan.

Van wegwerp naar herbruikbaar: een maatwerktraject

De overstap van wegwerpbekers naar herbruikbare bekers vraagt om een **maatwerkplan** per sportvereniging. Het is een traject dat inzet en organisatie vraagt, maar bij een succesvolle implementatie leidt het tot een **aanzienlijke vermindering van afval** – een grote winst voor het milieu én de vereniging zelf.

Lees meer over de SUP-wetgeving op

<https://www.duurzamesportsector.nl/artikel/wat-te-doen-met-al-het-wegwerpplastic-bij-de-sportclub/>

Best Practice 2: Herbruikbare bekens bij v.v. Oudehaske

Tijdens de nieuwjaarsreceptie van 2023 introduceerde v.v. Oudehaske herbruikbare bekens als vervanging voor wegwerpbekens. De club was hiermee de eerste Friese voetbalvereniging die dit duurzaamheidsinitiatief invoerde. Anderhalf jaar later zijn naar schatting 30.000 wegwerpbekens bespaard. Zowel voor bier als koffie/thee zijn verschillende bekens gekozen, voorzien van clublogo en speelse teksten. Bezoekers leveren hun bekens in via buizen rond het veld. De bekens worden gewassen en hergebruikt, zonder statiegeldsysteem. De grootste uitdaging bleek communicatie en vrijwilligersorganisatie, maar inmiddels is het systeem ingeburgerd. De investering is binnen een jaar terugverdiend. Oudehaske inspireert hiermee andere clubs en evenementenorganisaties.

Deze visual illustreert het beker retoursysteem bij VV Oudehaske.

3.2 Plastic artikelen voor eenmalig gebruik in de kantine

Naast de bekers voor eenmalig gebruik ontstaat er in de kantine nog veel meer afval dat voorkomen of verminderd kan worden. Het verminderen van dit afval draagt niet alleen bij aan een schonere omgeving, maar helpt ook om de kosten van afvalverwerking terug te dringen en voldoet aan de steeds strengere regelgeving op het gebied van duurzaamheid. Hieronder vind je een overzicht van de top 5 afvalstromen die vaak voorkomen in sportkantines, met praktische voorbeelden en tips om het afval van deze fracties te voorkomen en zoveel mogelijk te verminderen:

Bakjes, bestek en bordjes voor snacks – Naast de bekende bekers voor eenmalig gebruik bevatten veel snackverpakkingen plastic. Deze verpakkingen voor eenmalig gebruik zijn wettelijk verboden volgens de SUP-wetgeving (Single Use Plastics). Het is daarom belangrijk om hier op tijd op in te spelen. Kies bij voorkeur voor afwasbare borden en schaaltes voor het serveren van snacks, zodat je minder afhankelijk bent van verpakkingen. Andere milieuvriendelijke opties zijn snackverpakkingen gemaakt van hernieuwbare materialen zoals karton, bamboe of suikerrietvezels. Deze materialen zijn biobased en een stuk duurzamer. Let er wel op dat sommige verpakkingen van karton toch nog bij het restafval moeten. Vraag bij je leverancier welke duurzame alternatieven beschikbaar zijn en bespreek de mogelijkheden om deze in te zetten binnen de kantine.

Mono verpakkingen – In veel sportkantines worden nog steeds veel mono verpakkingen gebruikt, zoals kleine cupjes voor sauzen, koffiemelk of melk, en mayonaisedipjes. Deze verpakkingen zijn lastig te recyclen en dragen flink bij aan het afvalprobleem. Een duurzame oplossing is het gebruik van grote knijpflessen of emmers met pompsystemen voor sauzen en dressings, waarmee je direct op het bord kunt doseren zonder aparte verpakkingen te gebruiken. Voor koffiemelk zijn grotere glazen potten of hervulbare flessen een goed alternatief. En voor suiker zijn suikerklontjes en suikerpotjes een goed alternatief. Dit beperkt de hoeveelheid verpakingsafval en is vaak ook voordeliger in gebruik.

Servetten en handdoekrollen – Servetten en papieren handdoekrollen belanden na gebruik meestal bij het restafval, omdat ze vuil, nat en niet recyclebaar zijn. Helaas zijn er nog geen volwaardige duurzame alternatieven voor deze producten op de markt. Het advies is daarom om het gebruik ervan zoveel mogelijk te beperken. Leg servetten niet op de bar of plekken waar bezoekers ze makkelijk kunnen pakken, maar bewaar ze achter de bar en geef ze alleen uit wanneer het echt nodig is. Dit voorkomt onnodig verspillen. Kies waar mogelijk voor afwasbare doekjes die je na gebruik kunt wassen en hergebruiken, wat op de lange termijn duurzamer is. Voor de toiletten zijn elektrische handdrogers een goed alternatief voor papieren doekjes.

Rietjes – Plastic rietjes zijn eveneens verboden volgens de SUP-wetgeving. Gelukkig zijn er tegenwoordig diverse duurzame alternatieven op de markt, zoals stevige rietjes van bamboe, avocado pit, stro of pasta. Deze materialen zijn biobased en geven minder belasting aan het milieu. Zorg er ook voor dat de rietjes niet zomaar op tafel of binnen handbereik van bezoekers liggen, maar geef ze alleen mee op aanvraag, bijvoorbeeld aan kleine kinderen die het nodig hebben. Op die manier voorkom je onnodig gebruik en afval.

Niet-recyclebare drinkverpakkingen – Sinds de invoering van het statiegeldsysteem zijn sommige leveranciers overgestapt op Tetra-verpakkingen (kartonachtige verpakkingen met een plastic coating) en drinkzakjes. Hoewel deze verpakkingen soms worden gepresenteerd als duurzaam, zijn ze in de praktijk moeilijk te recyclen en belanden ze altijd bij het restafval. Om deze reden is het belangrijk om altijd te kiezen voor drinkverpakkingen die daadwerkelijk statiegeld hebben, zodat ze teruggenomen worden en opnieuw verwerkt kunnen worden. Dit draagt bij aan een circulaire economie en vermindert de afvalberg aanzienlijk.

Deze visual illustreert het scheiden van verschillende afvalstromen.

Best practice 3: Duurzaam watertappen bij Hockeyclub GHHC Groningen

Bij GHHC Groningen zijn wegwerpbekers verleden tijd. Als eerste hockeyclub in Noord-Nederland installeerde de club een TeamTap-watertappunt, speciaal ontworpen voor sportverenigingen.

Met deze voorziening stimuleert de club haar leden om voldoende water te drinken en bewuster om te gaan met plasticgebruik. De TeamTap biedt een hygiënisch en toegankelijk alternatief voor het vullen van bidons, rechtstreeks met vers kraanwater.

Met één druk op de knop kunnen twaalf bidons tegelijk worden gevuld, en er is ook een aparte drukknop voor het vullen van één bidon. Het systeem maakt het drinken van kraanwater niet alleen praktisch, maar ook leuk en duurzaam.

GHHC Groningen draagt met deze innovatie actief bij aan:

- het verminderen van plastic afval,
- het bevorderen van herbruikbare drinkflessen, en
- het stimuleren van gezonde gewoontes bij sporters.

Deze visual illustreert de duurzame watertap bij Hockeyclub GHHC Groningen

Best Practice 4: Limonade dispensers bij V.O.C. Rotterdam

Sinds april 2024 maakt sportvereniging V.O.C. Rotterdam gebruik van een nieuwe limonadedispenser. Deze stap is onderdeel van een breder plan om volledig afscheid te nemen van wegwerpbekers. Plastic sportdrinkflesjes zijn uit het assortiment verdwenen. In plaats daarvan schenkt het barpersoneel limonade in glazen of in herbruikbare bidons van leden.

De dispenser biedt meerdere smaken limonade, met of zonder koolzuur. V.O.C. koos bewust voor een klassiek model dat eenvoudig te bedienen is. De siroop is goedkoper in aanschaf dan losse flesjes, waardoor de investering snel is terugverdiend. Daarnaast bespaart de club op afval en transport – een duidelijke winst voor het milieu. Ook bevat de limonade minder suiker dan standaard sportdranken.

Het barpersoneel heeft minder werk aan het uitserveren en opruimen, en de leden waarderen het duurzame initiatief. Ze hebben zich snel aangepast. V.O.C. laat zien dat kleine veranderingen een groot verschil kunnen maken.

3.3 Rookvrije sportaccommodatie

Sigarettenpeuken behoren al jarenlang tot het meest gevonden zwerfafval in Nederland. Ze vervuilen het milieu, ontsieren het sportterrein en zijn lastig op te ruimen. Steeds meer gemeenten stellen een rookvrije sportomgeving verplicht. Dit draagt niet alleen bij aan een gezondere omgeving voor sporters en bezoekers, maar ook aan schonere sportaccommodaties met minder afval. Toch blijkt het voor veel verenigingen nog een uitdaging om volledig rookvrij te worden.

Waarom rookvrij?

- Roken en meeroken zijn schadelijk voor de gezondheid.
- Sportverenigingen hebben een voorbeeldfunctie, zeker richting jeugd.
- Minder peuken betekent minder zwerfafval en schonere sportterreinen.
- Een rookvrije omgeving stimuleert een gezonde levensstijl voor iedereen.

Wat is een rookvrije sportaccommodatie?

- Niet roken op of rond velden, tribunes, terrassen of ingangen.
- Het volledige terrein is rookvrij, zowel binnen als buiten.
- Ook e-sigaretten en verhitte tabaksproducten zijn verboden.
- Het beleid geldt voor iedereen: leden, bezoekers, vrijwilligers en personeel.
- Er zijn geen rookzones of asbakken aanwezig.
- Het rookvrij-beleid is structureel vastgelegd en actief gecommuniceerd.

Hoe maak je jouw vereniging rookvrij?

Een rookvrije sportomgeving vraagt om een gezamenlijke aanpak en duidelijke communicatie. Gebruik het onderstaande stappenplan als leidraad:

1. **Creëer draagvlak** – Betrek bestuur, leden, ouders en vrijwilligers.
2. **Stel beleid op** – Leg afspraken vast in een helder rookvrij beleid.
3. **Communiceer actief** – Gebruik borden, nieuwsbrieven, website en socials.
4. **Verwijder rookvoorzieningen** – Asbakken weg, rookzones opheffen.
5. **Bied ondersteuning** – Verwijs leden die willen stoppen naar hulpinstanties.
6. **Spreek rokers aan** – Doe dit vriendelijk, duidelijk en consequent.
7. **Evalueer regelmatig** – Check of het beleid werkt en stuur bij waar nodig.

Meer inspiratie, materialen en voorbeelden vind je op sportrookvrij.nl.

Best Practice 5: RCL uit Leiderdorp de eerste volledig rookvrije voetbalvereniging

In 2017 werd voetbalclub RCL uit Leiderdorp de eerste volledig rookvrije voetbalvereniging van Nederland. De aanleiding was helder: roken past niet bij een sportieve en gezonde omgeving, zeker niet waar kinderen sporten en spelen. In samenwerking met de Hartstichting besloot de club dit beleid met overtuiging in te voeren.

RCL koos voor een positieve benadering. Geen eindeloze vergaderingen, maar een feestelijke start met muziek en een officiële aftrap. Het enthousiasme was groot en weerstand bleef vrijwel uit. Vanaf dat moment gold: roken hoort niet thuis op ons sportterrein.

Het rookvrij-beleid betekende dat ouders niet meer langs het veld rookten en jeugdspelers ook werd gevraagd buiten de poort te roken. De club zette in op heldere communicatie en betrokkenheid van leden. Inmiddels wijzen leden elkaar onderling op het beleid. De norm is blijvend veranderd.

Waar rookvrij in 2017 nog uitleg vroeg, is het nu vanzelfsprekend. Andere verenigingen worden aangemoedigd om dezelfde stap te zetten. Niet door met cijfers te overtuigen, maar door één simpele boodschap: zien roken, doet roken. En niemand wil dat kinderen gaan roken.

3.4 Inkoop: Circulaire sportmaterialen

Binnen sportverenigingen worden veel verschillende sportmaterialen gebruikt: van sportkleding tot ballen, netten, doeltjes en pionnen. Helaas belanden deze spullen na gebruik vaak bij het restafval. In deze module gaan we dieper in op hoe je het afval van sportmaterialen, en met name sportkleding, kunt voorkomen en verminderen.

Sportkleding: op weg naar een circulaire aanpak

De levensduur van sportkleding bestaat uit drie fasen: aanschaf, gebruik en afdanking. In elke fase kun je duurzame keuzes maken. Onderstaand stappenplan helpt je daarbij:

Stap 1: Ga na of nieuwe kleding écht nodig is

Is het noodzakelijk om nieuwe tenues aan te schaffen, of kunnen bestaande sets opnieuw worden gebruikt? Kijk eens of er overgebleven kleding is van gestopte teams, of tenues die met een kleine aanpassing (bijv. andere sponsorlogo's) opnieuw inzetbaar zijn.

Stap 2: Schaf gericht en in beperkte mate aan

Beperk overbodige aankopen door kritisch te kijken naar wat er echt nodig is. Is het noodzakelijk dat elk team een apart thuis- én uittenuue heeft, of volstaat één goed doordacht kledinglijn voor meerdere teams?

Stap 3: Maak kleding herkenbaar en persoonlijk

Het toevoegen van rugnummers aan kledingstukken helpt om zoekraken te voorkomen. Leden gaan zorgvuldiger om met gepersonaliseerde spullen, wat leidt tot minder verlies en minder vervangingen. Zet bij voorkeur geen namen op shirts.

Stap 4: Geef kleding een tweede kans

Organiseer een inzamelactie of een kledingruil dag, bijvoorbeeld bij de start van het seizoen. Verzamel vergeten of afgedankte kleding uit de gevonden voorwerpen, zodat andere leden deze alsnog kunnen gebruiken.

Stap 5: Maak gebruik van UPV Textiel

Sinds 1 juli 2023 zijn producenten verantwoordelijk voor de terugname van kleding via de UPV-regeling. Neem contact op met je leverancier en informeer naar hun retour- en recyclemogelijkheden voor oude sportkleding.

Stap 6: Kies circulair bij nieuwe aankopen

Moet je toch nieuwe kleding aanschaffen? Overweeg dan een duurzame of circulaire leverancier. Veel sportmerken bieden inmiddels kleding gemaakt van gerecycled materiaal, zoals oude petflessen of biologisch katoen.

3.5 Sportattributen: circulair aan de slag

Ook sportattributen (zoals pionnen, bidons of doeltjes) kun je circulair inzetten. Hier volgt een vergelijkbaar praktisch stappenplan, specifiek gericht op materialen:

Stap 1: Check wat je echt nodig hebt

Voordat je nieuwe spullen bestelt, kijk eerst of de bestaande voorraad nog bruikbaar is. Wellicht kunnen materialen na een kleine opknapbeurt gewoon mee voor een nieuw seizoen.

Stap 2: Slim inkopen en materiaal delen

Overweeg om materialen efficiënter in te zetten. Kan bijvoorbeeld een set pionnen gedeeld worden tussen teams? Door het materiaal centraal op te slaan en onderling af te stemmen, voorkom je onnodige dubbele aankopen.

Stap 3: Merk attributen voor herkenning

Door sportmaterialen te voorzien van herkenbare labels of clubstickers, blijven ze makkelijker binnen de club. Dit voorkomt verlies of verwarring met spullen van andere teams en bevordert zorgvuldiger gebruik.

Stap 4: Organiseer een gezamenlijke ruil- of geefbeurs

Samen met andere sportclubs in de regio kun je een jaarlijkse 'spullenmarkt' organiseren. Hier kunnen gebruikte materialen worden geruild of doorgegeven, zodat ze langer meegaan en minder vaak worden weggegooid.

Stap 5: Verken inzamelinitiatieven zoals de Sportspullenbank of ClubHub

Bespreek met je leverancier of zij gebruikte materialen kunnen terugnemen en recyclen. Of sluit je aan bij De Sportspullenbank of ClubHub: een gratis initiatief voor sportclubs dat het mogelijk maakt om sportkleding, schoenen, bidons, pionnen en andere materialen in te zamelen via containers op je sportpark. ClubHub regelt de inzameling en verwerking, en biedt korting op circulair sportmateriaal via een webshop.

Stap 6: Kies circulaire materialen bij vervanging

Moet je toch nieuw materiaal aanschaffen? Kies dan voor gerecyclede of biologisch verantwoorde alternatieven. Sommige leveranciers bieden inmiddels pionnen, bidons en andere sportmaterialen aan die gemaakt zijn van hergebruikte grondstoffen.

Best Practice 6: Volendam en Wolfsburg maken gebruik van circulaire sportattributen

Steeds meer professionele voetbalclubs trainen met circulaire sportmaterialen. Zo maken FC Volendam en het Duitse VfL Wolfsburg structureel gebruik van duurzame pionnen. De pionnen zijn vervaardigd uit gerecyclede kunststoffen en worden dagelijks ingezet tijdens de trainingen. Daarmee behoren deze clubs tot de eerste profteams in Europa die circulaire trainingsmaterialen actief integreren in hun sportomgeving. Het toont aan dat duurzaamheid ook op het hoogste niveau een plek krijgt op het trainingsveld.

De betreffende leverancier ontwikkelt en produceert sportartikelen zoals pionnen, bidons, hesjes, boarding en sportkleding van gerecyclede materialen. In 2024 verkocht het bedrijf al zo'n 150.000 circulaire pionnen en is het gestart met de productie van 40.000 trainingshesjes.

Best Practice 7: ClubHub opent 100ste circulaire sportvereniging

ClubHub heeft inmiddels bij 100 sportverenigingen in Nederland een inzamelpunt geopend. Het 100e inzamelpunt werd recent geopend bij AH&BC. Hier kunnen sporters gebruikte sportkleding en -materialen inleveren voor recycling en hergebruik. Het doel is een circulaire en klimaatneutrale sportwereld waarin zowel amateur- als profclubs samenwerken.

In Nederland is één op de drie mensen lid van een sportvereniging en jaarlijks verdwijnt veel sportmateriaal via het restafval. ClubHub biedt een oplossing door deze spullen in te zamelen en opnieuw in te zetten. Dankzij samenwerkingen met sportmerken, het bedrijfsleven en steun van de overheid groeit het initiatief de komende twee jaar naar 500 deelnemende verenigingen.

Verenigingen kunnen zich kosteloos aansluiten, waarmee ClubHub bijdraagt aan duurzaamheid en het terugdringen van CO₂-uitstoot in de sportsector. Het initiatief benadrukt dat circulariteit het beste werkt als teamsport, waarbij samenwerking tussen clubs, bedrijven en overheden centraal staat.

Module 4: HOW – Afvalscheiding

Hoewel het uiteindelijke doel natuurlijk is om afval zoveel mogelijk te voorkomen, is het op dit moment helaas nog niet mogelijk om volledig afvalvrij te opereren. Nadat je als sportaccommodatie alle kansen hebt benut om afval te reduceren, hergebruiken of voorkomen, kom je uit bij de laatste – maar essentiële – stap: het effectief scheiden van afval. En dat is nog niet zo eenvoudig. Veel afvalstromen worden in de praktijk niet goed gescheiden, raken vervuild met andere afvalstromen en belanden daardoor alsnog bij het restafval. Hierdoor kunnen ze niet gerecycled worden en gaan waardevolle grondstoffen verloren.

In deze module gaan we daarom dieper in op hoe je als sportaccommodatie wél grip krijgt op je afvalstromen, met een stappenplan dat je helpt bij het opstellen van een effectief afvalscheidingsplan.

Stap 1: Bepaal welke afvalstromen je gaat scheiden

In module 2 heb je inzicht gekregen in jullie inkoop- en afvalstromen. Op basis daarvan kun je bepalen welke afvalstromen bij jullie het vaakst voorkomen én dus het meest effectief gescheiden kunnen worden. Veelvoorkomende stromen bij sportaccommodaties zijn: restafval, papier, karton, glas, plastic verpakkingen en drankkartons (PD), voedselresten (swill), statiegeldflesjes en -blikjes, frituurolie, sportkleding, sportmaterialen, groenafval, klein chemisch afval (zoals batterijen, lampen en toners) en bouw- en sloopafval.

Volgens het Circulair Materialenplan (CMP) zijn sportaccommodaties wettelijk verplicht om in elk geval papier/karton, glas en klein chemisch afval gescheiden in te zamelen. Voor sommige afvalstromen bestaan er juist weer financiële voordelen.

Gratis inzameling van PD en glas

Het initiatief Afval Goed Geregeld van Verpact biedt sportverenigingen gratis gescheiden inzameling van plastic verpakkingen, drankkartons en glas aan. Via het online loket van afvalgoedgeregeld.nl kunnen verenigingen zich onder bepaalde voorwaarden aanmelden, waarna een erkende inzamelaar deze stromen kosteloos komt ophalen en laten recyclen.

Opbrengsten van statiegeldverpakkingen

Sportverenigingen zijn niet verplicht om het statiegeld op kleine plastic flesjes en blikjes (€0,15 per stuk) terug te geven aan bezoekers. Dit biedt een mooie kans: plaats een donatiebak waarin bezoekers hun statiegeldverpakkingen kunnen achterlaten. De opbrengst komt ten goede aan de club. Door de flesjes en blikjes bij een aangesloten groothandel in te leveren, ontvangt de vereniging het bijbehorende statiegeldbedrag.

Vergoeding voor gebruikte frituurolie

Verenigingen kunnen ook geld verdienen met ingezamelde frituurolie. Verschillende inzamelaars bieden vergoedingen voor gebruikte frituurolie, frituurvet en plantaardige oliën. De vereniging plaatst een afsluitbare vet ton of container, verzamelt olie uit de kantine en van leden, en laat deze legen zodra hij vol is. De inzamelaar betaalt dan een marktconforme vergoeding – per kilo of per volle container – rechtstreeks aan de vereniging, vaak bij het ophalen of via bankoverschrijving.

ClubHub: sportkleding en materialen circulair inzamelen

Het initiatief ClubHub stelt sportverenigingen in staat om versleten of afgedankte sportkleding en sportmaterialen circulair in te zamelen. De club ontvangt een herkenbare display, waarin bezoekers shirts, hesjes, ballen en bidons kunnen doneren. Deelname is kosteloos. De ingezamelde materialen worden hergebruikt of verwerkt tot grondstoffen voor nieuwe circulaire sportproducten.

Stap 2: Bepaal de locaties van de afvalstromen

Als je weet wélke afvalstromen je wilt scheiden, is de volgende stap om te bepalen wáár deze stromen op de sportaccommodatie ontstaan en waar je de gescheiden afvalbakken het beste kan plaatsen. Het is namelijk het meest effectief om afval direct op de plek van ontstaan te scheiden. Hieronder een overzicht van veelvoorkomende afvalstromen en de locaties waar ze meestal ontstaan:

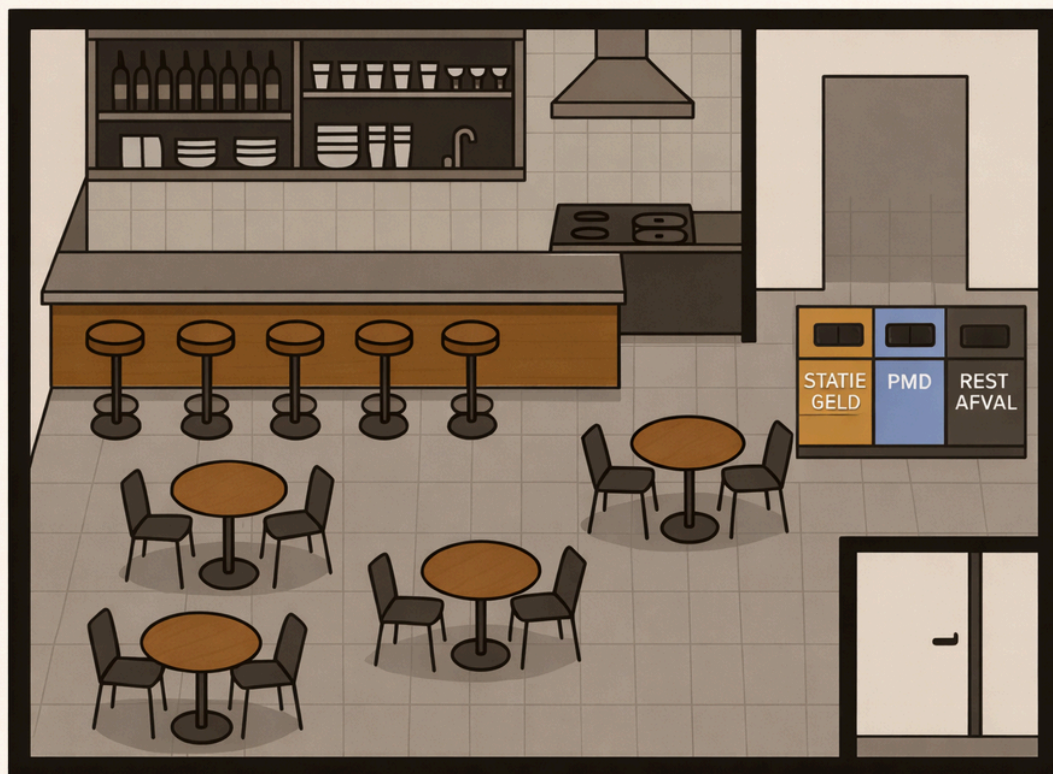
Afvalstroom	Typische locatie(s)
Restafval	Keuken, kleedkamers
Papier en karton	Keuken
Glas	Bar
Plastic verpakkingen & drankkartons	Keuken, bar, kleedkamers, kantine
Voedselresten (swill)	Keuken
Statiegeld flesjes en blikjes	Bar, kantine
Frituurolie	Keuken
Sportkleding	Materiaalhok
Sportmaterialen	Materiaalhok
Groenafval	Buitengebied
Klein chemisch afval	Bestuurskamer, opslag
Bouw- en sloopafval	Opslag

Stap 3: Ontwerp je afvalbakkenplan

Nu je weet waar de afvalstromen ontstaan, kun je per locatie een slim afvalbakkenplan maken. Neem bijvoorbeeld de kantine: een plek waar vaak drie stromen ontstaan – restafval, statiegeldverpakkingen, en plastic verpakkingen en drankkartons. Hier loont het om deze drie afvalstromen altijd samen aan te bieden in een zogeheten "afvaleiland".

Uit ervaring blijkt dat mensen gemiddeld minder dan één seconde nemen om hun afval in de juiste bak te gooien. Binnen die seconde moet het dus voor iedereen glashelder zijn waar welk afval thuishoort. Als afvalbakken verspreid staan, neemt de kans toe dat afval verkeerd wordt weggegooid – en dat leidt tot vervuiling van de afvalstroom.

Daarom is het advies: plaats verschillende afvalbakken altijd naast elkaar, op goed zichtbare plekken zoals bij de bar, de ingang of het terras. Zo wordt de kans groter dat bezoekers afval op de juiste manier scheiden, en houd je de stroom schoon én recyclebaar.

Deze visual illustreert een goede positionering van gescheiden afvalbakken in de kantine.

Stap 4: De juiste afvalbak kiezen en vormgeven

Zoals eerder genoemd, neemt een bezoeker gemiddeld minder dan één seconde de tijd om afval in de juiste bak te deponeren. Zodra mensen bij het afvaleiland zijn aangekomen, is het daarom essentieel dat ze meteen en zonder twijfel kunnen zien welke afvalbak voor welk type afval bedoeld is. Dit vraagt om duidelijke, herkenbare afvalbakken met de juiste kleuren, benamingen, pictogrammen en een heldere communicatie.

Een effectieve afvalbak voldoet aan vier belangrijke eisen:

1. Duidelijke kleuren

In Nederland worden vaste kleuren gebruikt voor afvalscheiding. Door deze kleuren consequent toe te passen, help je bezoekers snel en intuïtief te herkennen welke afvalbak voor welk afval is. De standaardkleuren zijn:

- Plastic verpakkingen & drankkartons (PD): oranje
- GFT (groente-, fruit- en tuinafval): groen
- Glas: geel
- Papier/karton: blauw
- Restafval: grijs of zwart

Deze herkenbare kleurcodering zorgt voor minder fouten en een betere scheiding van afval.

2. Eenvoudige, begrijpelijke pictogrammen en teksten

Naast kleurgebruik zijn duidelijke pictogrammen en korte, heldere teksten cruciaal. Gebruik bij voorkeur officiële afvalscheidingsiconen die breed worden toegepast en universeel herkenbaar zijn. Deze iconen versterken het visuele signaal en maken direct duidelijk welk afval in welke bak thuishoort. Het combineren van beeld en tekst maakt het scheiden toegankelijk voor iedereen, ongeacht taal of leesvaardigheid. Kijk voor de officiële pictogrammen op de volgende website:

<https://www.afvalcirculair.nl/gedrag/pictogrammen/>

Deze visual illustreert afvalpictogrammen.

3. Communicatie door nudging

Gebruik subtiele, positieve aanmoedigingen en visuele aanwijzingen om bezoekers op een vriendelijke en effectieve manier te stimuleren hun afval te scheiden.

Voorbeelden zijn teksten zoals:

“Bedankt dat je bijdraagt aan een schone sportvereniging!”

“Een klein gebaar, een grote impact — gooi je flesje hier!”

Ook pijlen, voetstapjes of andere visuele cues die leiden naar de juiste afvalbakken zijn zeer effectief.

Daarnaast kun je inspelen op sociale normen, bijvoorbeeld:

“Meer dan 80% van onze leden gooit hier hun lege flesjes weg. Doe jij ook mee?

Samen houden we het schoon!”

Deze nudging-technieken maken afvalscheiding makkelijker en natuurlijker, zonder dat het bezoekers het gevoel geeft dat ze iets ‘moeten’. Het werkt als een vriendelijke herinnering en stimuleert positieve gedragsverandering.

4. Vormen van de afvalbakopeningen

De fysieke vorm van de opening van een afvalbak kan bezoekers helpen om intuïtief het juiste afval te scheiden. Maak de opening zó dat alleen het bedoelde afval erin past, bijvoorbeeld:

- Een ronde opening voor flesjes en blikjes (plastic verpakkingen)
- Een smalle gleuf voor papier en karton
- Een kleine ronde opening of een smalle gleuf voor glas, zodat grotere stukken glas er niet per ongeluk in worden gegooid

Door deze vormgeving voorkom je dat verkeerd afval in de bak belandt. Het helpt mensen visueel én praktisch om direct het juiste afval in de juiste bak te gooien.

Deze visual illustreert een voorbeeld van een goede afvalbak

Stap 5: De juiste inzamelaar voor de juiste fractie

In de laatste stap van het afvalscheidingsproces is het belangrijk dat de verschillende afvalstromen worden opgehaald door een professionele afvalinzamelaar die in staat is om deze stromen gescheiden in te zamelen. Daarbij is het van groot belang dat de ingezamelde materialen op een verantwoorde en duurzame manier worden verwerkt, bij voorkeur via hoogwaardige recycling. Dit draagt niet alleen bij aan een circulaire economie en zorgt er ook voor dat waardevolle grondstoffen behouden blijven. Kijk ook naar de mogelijkheden om samen te werken met naastgelegen sportverenigingen, om gezamenlijk aval in te laten inzamelen.

Om onnodige logistieke bewegingen en bijbehorende milieubelasting te voorkomen, is het aan te raden om te kiezen voor één betrouwbare inzamelpartner die meerdere grote afvalfracties kan verwerken. Denk hierbij aan veelvoorkomende stromen zoals restafval, papier en karton, glas en de gecombineerde stroom van plastic verpakkingen en drankkartons (PD). Door deze fracties in één inzamelrondje af te voeren, kunnen transportbewegingen efficiënt worden gebundeld.

Voor specifieke en minder frequent voorkomende afvalstromen is het verstandig om samen te werken met gespecialiseerde partijen. Dit geldt met name voor kleinere fracties die niet dagelijks of wekelijks ingezameld hoeven te worden, maar waarvoor wél aparte verwerking nodig is. Enkele voorbeelden van dergelijke afvalstromen zijn gebruikte frituurolie, afgedankte sportkleding en versleten sportmaterialen of attributen. Deze kunnen vaak worden ingeleverd via aparte systemen of worden opgehaald door organisaties die zijn ingericht op hergebruik of recycling binnen hun niche.

Best Practice 8: VV Nieuwerkerk verdient €2.700 met statiegeldinzameling

Voetbalvereniging VV Nieuwerkerk laat op inspirerende wijze zien hoe milieubewust gedrag hand in hand kan gaan met slimme clubfinanciering. Sinds de invoering van statiegeld op kleine plastic flesjes heeft de vereniging ruim 18.000 flesjes ingezameld. Dat leverde inmiddels een indrukwekkend bedrag op van maar liefst €2.700 — extra inkomsten die rechtstreeks ten goede komen aan de club.

Om dit succes te bereiken, plaatste VV Nieuwerkerk opvallende donatiebakken in en rondom de kantine en langs het sportveld. Deze bakken zijn voorzien van heldere signing en de oproep: “Doneer je flesje, steun de club.” Spelers, ouders en bezoekers leveren hier na afloop van trainingen en wedstrijden hun lege flesjes en blikjes in. De club maakte het extra aantrekkelijk door het spaardoel zichtbaar te maken: een gigantisch 85-inch tv-scherm voor in de kantine, waarop sportwedstrijden en teamactiviteiten vertoond kunnen worden. De aanpak werkt zo goed omdat deze laagdrempelig is, positief communiceert en leden actief betreft. Door de opbrengst zichtbaar te maken en het doel tastbaar te houden, voelen mensen zich uitgenodigd om mee te doen. Bovendien draagt het systeem bij aan een schoner sportterrein en minder restafval. VV Nieuwerkerk laat zien dat afvalinzameling niet alleen goed is voor het milieu, maar ook voor de clubkas én de saamhorigheid binnen de vereniging.

Module 5: ACT – Gedrag

Duurzaam afvalbeheer binnen sportverenigingen vraagt gedragsverandering van leden, bestuurders, vrijwilligers en bezoekers. Veel campagnes voor gedragsverandering richten zich vooral op informeren en bewustwording, maar dit is onvoldoende.

De drie knoppen van gedragsverandering

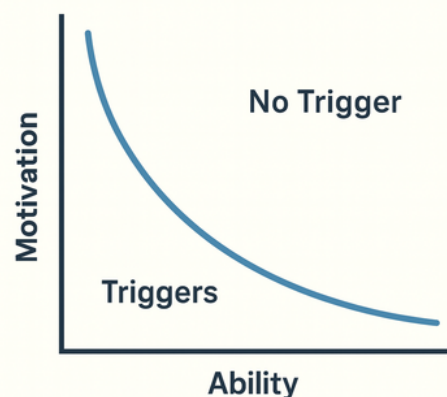
Het gedragsmodel van psycholoog B.J. Fogg laat zien dat er drie factoren nodig zijn om gedrag te veranderen en te beïnvloeden.

1. Motivatie: De wens of drijfveer om iets te doen. Hoe hoger de motivatie, hoe meer moeite iemand wil doen. Maar als iets heel makkelijk is, hoeft motivatie nauwelijks aanwezig te zijn. Een boodschappentas die al in de jaszak zit, kost weinig moeite om te gebruiken.

2. Mogelijkheid: Mensen kiezen van nature de weg van de minste weerstand. Door drempels weg te nemen en duurzaam afvalbeheer eenvoudig te maken, vergroot de kans op gewenst gedrag.

3. Externe aanleiding oftewel een trigger: Herinneringen op het juiste moment, de juiste plek en met de juiste boodschap stimuleren gedrag. Denk aan opvallende borden bij afvalbakken of een vriendelijke herinnering door een afvalcoach in het clubblad.

FOGG BEHAVIOR MODEL

Deze visual illustreert Fogg's behavior model

Motivatie

Volgens psycholoog Robert Cialdini zijn er 7 strategieën om motivatie te beïnvloeden:

- **Wederkerigheid:** Mensen voelen zich verplicht om iets terug te doen als ze iets hebben ontvangen, bijvoorbeeld een compliment of beloning. Geld dat wordt verdiend via statiegeld kan worden ingezet voor clubactiviteiten zoals nieuwe materialen, een gezellige avond of trainingskleding.
- **Commitment en consistentie:** Wie eenmaal “ja” zegt, zal sneller opnieuw meedoen.
- **Sociale bewijskracht:** Het gedrag van anderen werkt aanstekelijk; als veel leden kiezen voor duurzaam afvalbeheer, volgen anderen sneller. Nudging via borden “Sluit je aan bij de 90% die hun afval hier duurzaam beheert” werkt daarom heel goed. Ook modelling is hierin belangrijk: het juiste voorbeeld geven door afvalaanvoerders en coaches aan te stellen.
- **Sympathie:** We zijn eerder geneigd ‘ja’ te zeggen tegen iemand die we aardig vinden.
- **Autoriteit:** advies van experts of bestuursleden wordt sneller opgevolgd.
- **Eenheid:** Gedeelde achtergrond of hobby maakt beïnvloeding eenvoudiger, maar ook een competitie of ander spelelement zorgt voor een hogere motivatie.
- **Schaarste:** Zaken die beperkt beschikbaar zijn, zoals een exclusieve prijs, worden als waardevoller gezien. Dus laten zien dat duurzaam afvalbeheer kosten bespaart en zelfs geld kan opleveren loont. Laat dit concreet zien met voorbeelden zoals: “Wist je dat onze club vorige jaar 500 euro verdiende met statiegeld? Help mee, en dat bedrag groeit”

Mogelijkheid en triggers

Gemak is doorslaggevend voor het succes van duurzaam afvalbeheer. Plaats afvalbakken op logische plekken zoals de bar, ingang en kantine, en maak een ‘afvaleiland’ met duidelijk gemarkeerde bakken voor verschillende soorten afval. Gebruik kleuren, pictogrammen en korte teksten. Nudging via pijlen en voetafdrukken leidt bezoekers naar de juiste plek. Regelmatig legen en schoonhouden van de bakken is belangrijk; een volle of vieze bak ontmoedigt duurzaam afvalbeheer.

Module 6: ACT – Communicatie

Om ervoor te zorgen dat iedereen binnen de sportvereniging goed op de hoogte is van de nieuwe werkwijze rondom het scheiden van afval, is een duidelijke en gestructureerde communicatie essentieel. Wanneer alle betrokkenen – van leden tot vrijwilligers en bezoekers – goed geïnformeerd zijn over de nieuwe afvalinitiatieven, verloopt het motiveren, stimuleren en belonen van gewenst gedrag een stuk gemakkelijker. Tegelijkertijd maakt het het eenvoudiger om mensen aan te spreken wanneer zij zich niet aan de afgesproken regels houden. Goede communicatie creëert betrokkenheid en een gemeenschappelijk gevoel van verantwoordelijkheid binnen de club.

Een zorgvuldig opgesteld communicatieplan zorgt ervoor dat je direct met iedereen tegelijk kunt communiceren, waardoor de boodschap krachtiger overkomt en sneller geaccepteerd wordt. Zo voorkom je misverstanden en vergroot je de kans op succes. Het is belangrijk dat alle groepen die met de club te maken hebben worden meegenomen in de communicatie, omdat afvalscheiding alleen werkt als iedereen zijn steentje bijdraagt.

Communiceer altijd het gewenste gedrag

De communicatie moet gericht zijn op alle betrokkenen binnen en rondom de sportvereniging. Dit zijn onder andere:

- Trainers, begeleiders, medewerkers en vrijwilligers die dagelijks actief zijn op de club.
- Alle leden en hun ouders of verzorgers.
- Het bestuur en commissies die verantwoordelijk zijn voor beleid en uitvoering.
- Bezoekers van wedstrijden en evenementen, zoals publiek en gasten.
- Schoonmakers die verantwoordelijk zijn voor het onderhoud van de accommodatie.
- Sportbonden en samenwerkingspartners die ook belang hebben bij een duurzaam beleid.

Door iedereen goed te informeren, zorg je voor een gezamenlijke inspanning waarin het scheiden van afval onderdeel wordt van de clubcultuur.

Effectieve communicatiemiddelen voor sportverenigingen

Om ervoor te zorgen dat de boodschap rondom afvalscheiding breed en duidelijk wordt verspreid, kun je gebruik maken van verschillende communicatiekanalen. Deze kanalen kun je onderverdelen in externe communicatie – gericht op mensen buiten de club – en interne communicatie, voor iedereen die direct betrokken is bij de club.

Externe communicatie is bijvoorbeeld belangrijk voor bezoekers en sportbonden. Denk hierbij aan:

- Duidelijke posters en informatieborden bij de ingang van de sportaccommodatie en in de kantine. Gebruik hierbij begrijpelijke teksten en herkenbare pictogrammen zodat iedereen meteen weet wat er van hen wordt verwacht.
- Een speciale pagina of een opvallende pop-up op de website van de club, waarin het nieuwe afvalbeleid wordt toegelicht.
- Social mediakanalen zoals Facebook, Instagram, X, Tiktok of Snapchat. Regelmatige berichten, foto's van het scheidingsproces en succesverhalen stimuleren betrokkenheid en maken de communicatie levendig.

Interne communicatie richt zich op vrijwilligers en leden. Effectieve middelen hiervoor zijn:

- WhatsApp-groepen van teams en commissies. Wanneer de aanvoerder of een andere contactpersoon een berichtje stuurt over het afvalbeleid, bereik je direct de juiste mensen en kun je snel informatie verspreiden.
- E-mails waarin je het afvalplan toelicht en praktische tips geeft. Dit werkt goed als naslagwerk waar mensen later op kunnen terugvallen.
- Het organiseren van korte, interactieve workshops voor vrijwilligers en medewerkers. Zij zijn vaak het kloppende hart van de vereniging en kunnen als ambassadeurs fungeren. Wijs iemand aan als 'afvalcoach' die het onderwerp actief oppakt en het enthousiasme kan overbrengen op anderen.
- Ook binnen de interne communicatie is het inzetten van de website en social media kanalen waardevol om iedereen betrokken te houden en successen te delen.

Wat moet je communiceren?

Communicatie werkt alleen als je inspeelt op de vragen, interesses en onzekerheden van je doelgroep. Zorg dat je alle belangrijke informatie helder, bondig en toegankelijk overbrengt. Denk daarbij aan:

- De achterliggende motivatie van de sportvereniging om het afvalbeleid aan te passen. Leg duidelijk uit waarom het belangrijk is om afval te scheiden en wat de voordelen zijn.
- Het effect van afvalscheiding op het milieu en de noodzaak ervan. Veel mensen zijn zich niet bewust van wat er met afval gebeurt nadat ze het weggooien. Ontkracht hardnekkige mythes, zoals de gedachte dat alles toch weer bij elkaar komt, en leg uit dat correcte scheiding écht verschil maakt.
- Toon resultaten en voordelen: laat zien welke impact het nieuwe beleid al heeft gehad of kan hebben in de toekomst.
- Informeer welke afvalstromen voortaan gescheiden worden en welke nieuwe afvalbakken daarvoor beschikbaar zijn.
- Vertel waar deze afvalbakken precies te vinden zijn op het terrein, zodat iedereen ze makkelijk kan vinden.
- Benadruk het belang van zorgvuldig scheiden. Licht toe dat wanneer een afvalstroom vervuild raakt met verkeerde materialen, deze niet meer geschikt is voor recycling en alsnog als restafval wordt verwerkt. Dit is zonde en zorgt voor extra kosten en verspilling.

Hoe je communiceert is net zo belangrijk als wat je communiceert.

Waarom dit belangrijk is?

Binnen de sportvereniging is al veel afgestemd over wat er gecommuniceerd wordt en via welke middelen. Toch bepaalt uiteindelijk de toon van de boodschap of mensen zich betrokken voelen of juist afhaken. Het gaat niet alleen om informatie over afvalscheiding, maar om hoe je mensen uitnodigt om het gewenste gedrag te laten zien. Een kleine verandering in formulering kan het verschil maken tussen weerstand en meedoen.

Voorbeeld:

✗ "Lever je beker in, anders krijg je geen drankje meer."

✓ "Lever je beker in — zo besparen we samen honderden bekers per weekend."

Beide zinnen gaan over hetzelfde gedrag, maar de tweede nodigt uit en benadrukt het gezamenlijke effect.

Waar let je op bij de toon van je communicatie?

1. Formuleer gedrag, geen regels

- Richt je boodschap op wat iemand kan doen, niet op wat niet mag.
- Benoem het gewenste gedrag positief en concreet.
- Vermijd dreigende of corrigerende formuleringen.
- Ga ervan uit dat mensen willen meewerken, maar soms hulp nodig hebben.

2. Kies voor uitnodigende taal

- Positieve taal werkt beter dan belerende taal.
- Nodigt uit tot deelname in plaats van te sturen op controle.
- Gebruik 'wij' en 'samen' om eigenaarschap te delen.
- Spreek mensen aan als onderdeel van de club.

Voorbeeld:

✓ "Samen zorgen we voor een schoon terrein."

✗ "Gooi je afval niet verkeerd weg."

3. Maak gewenst gedrag zichtbaar en herkenbaar

- Benoem gewenst gedrag expliciet en herhaal dit.
- Bedank mensen voor wat goed gaat.
- Leg de nadruk op wat lukt in plaats van wat fout gaat.
- Gebruik positieve bevestiging om gedrag te normaliseren.

Voorbeeld:

✓ "Fijn dat je je beker terugbrengt."

✓ "Steeds meer mensen doen hun afval goed weg — bedankt!"

4. Houd taal menselijk en toegankelijk

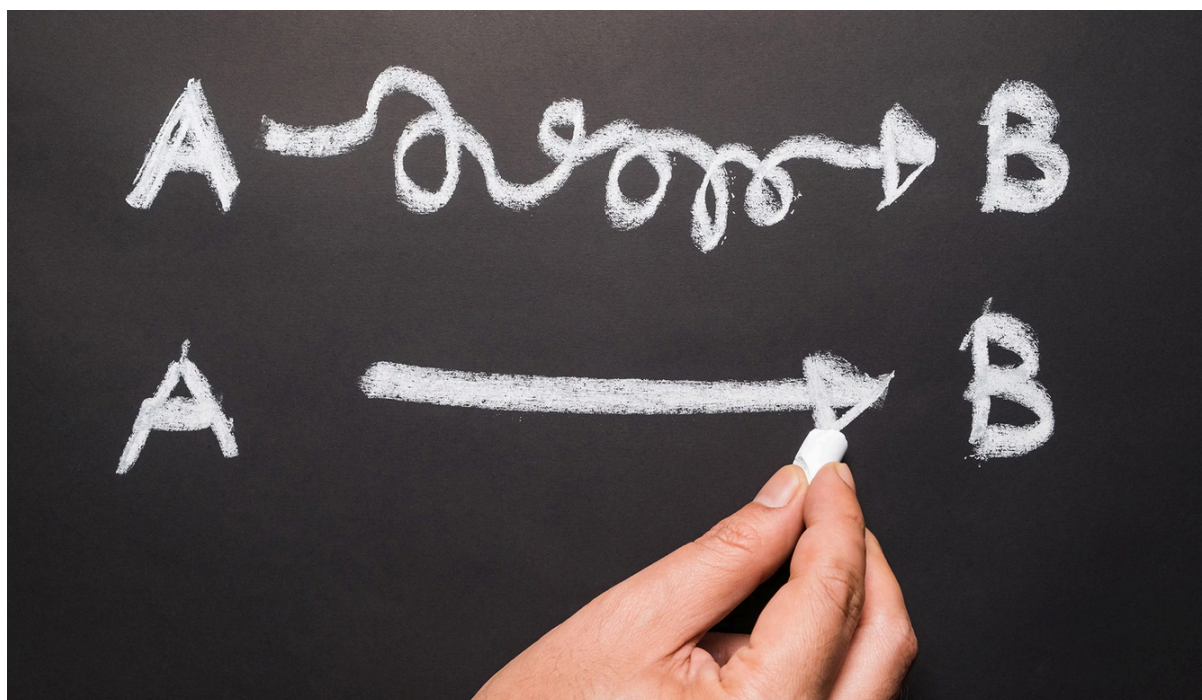
- Gebruik eenvoudige, directe zinnen.
- Vermijd formele of afstandelijke taal.
- Communiceer zoals je iemand persoonlijk zou aanspreken.
- Laat de toon passen bij de clubcultuur.

Reflectievraag:

"Zou ik dit ook zo zeggen tegen iemand naast me aan de bar of langs het veld?"

Tot slot

Goede communicatie over afvalscheiding gaat niet over corrigeren of controleren, maar over uitnodigen, bevestigen en samen verantwoordelijkheid dragen. Als de toon klopt, wordt het gewenste gedrag vanzelf onderdeel van de clubcultuur.

Deze visual illustreert een voorbeeld van directe communicatie.

Module 7: ACT – Aan de slag

Nu je de eerste zes stappen hebt doorlopen en een helder plan op papier staat, is het tijd om dit ook daadwerkelijk in de praktijk te brengen. Een goed plan werkt alleen als het actief wordt uitgevoerd en gedragen door iedereen binnen de vereniging. Daarom is het essentieel om concreet aan de slag te gaan met het implementeren van het afvalbeleid. In de volgende stappen lees je hoe je dit op een effectieve manier kunt organiseren en borgen.

Stap 1: Vorm een team met passie en verantwoordelijkheid

De eerste stap naar een succesvol afvalbeleid is het samenstellen van een enthousiast en betrokken team. Dit afvalteam wordt verantwoordelijk voor de uitvoering en het beheer van het beleid. Het is belangrijk dat dit team uit verschillende leden bestaat, zodat verschillende belangen en kennisgebieden worden vertegenwoordigd.

Denk bijvoorbeeld aan bestuursleden die het beleid kunnen ondersteunen, vrijwilligers die actief betrokken zijn bij de dagelijkse gang van zaken, trainers die invloed hebben op de leden, en wellicht zelfs jeugdleden die frisse ideeën kunnen aanleveren. Door een divers team te vormen, zorg je voor een breed draagvlak binnen de vereniging.

Dit team krijgt de opdracht om samen het afvalbeleid te ontwikkelen, te implementeren en te monitoren. Daarnaast fungeert het als aanspreekpunt voor vragen, problemen of nieuwe initiatieven rondom afvalscheiding.

Stap 2: Formuleer duidelijke en meetbare doelstellingen

Een goed afvalbeleid begint met het vaststellen van concrete doelstellingen. Het team moet gezamenlijk bepalen wat het gewenste resultaat is. Bijvoorbeeld: "Wij willen het restafval van onze vereniging halveren vóór 2030." Dit is een ambitieus maar haalbaar doel, dat richting geeft aan alle acties. Andere voorbeelden van doelstellingen zijn het verhogen van het percentage gescheiden afvalstromen, het stimuleren van hergebruik, of het verminderen van zwerfafval rondom de sportaccommodatie.

Door doelen meetbaar te maken, kan de voortgang ook duidelijk worden gemeten en bijgestuurd.

Het formuleren van doelen zorgt voor focus en motivatie binnen het team en de vereniging. Bovendien kunnen concrete doelen gebruikt worden in communicatie naar leden en bezoekers, wat het bewustzijn en de betrokkenheid vergroot.

Stap 3: Bepaal acties en koppel mensen aan taken

Met heldere doelstellingen is het tijd om in actie te komen. Het afvalteam formuleert concrete acties die bijdragen aan het behalen van de doelen.

Voorbeelden van acties zijn:

- Het plaatsen van duidelijke en goed herkenbare afvalbakken op strategische plekken.
- Het organiseren van informatiebijeenkomsten voor leden en vrijwilligers over afvalscheiding.
- Het inzetten van afvalcoaches die anderen stimuleren en helpen om afval op de juiste manier te scheiden.
- Het invoeren van een beloningssysteem of competitie tussen teams of leeftijdsgroepen om afvalscheiding aantrekkelijker te maken.
- Het samenwerken met lokale afvalinzamelaars om een efficiënt inzamelsysteem op te zetten.
- Het vervangen van wegwerpbekers door herbruikbare bekens.
- Het onder de loep nemen van alle items die worden gebruikt in de kantine en op zoek gaan naar duurzamere alternatieven.

Belangrijk is dat aan elke actie een verantwoordelijke wordt gekoppeld binnen het team. Zo blijft het overzichtelijk wie wat doet, wie aanspreekpunt is en waar de voortgang te volgen is. Verdeel de taken op basis van competenties en interesse, zodat iedereen gemotiveerd blijft.

Stap 4: Regelmatig samenkomen en evalueren

Een afvalbeleid is geen eenmalige activiteit, maar een doorlopend proces. Het afvalteam moet daarom regelmatig samenkomen om de voortgang te bespreken, successen te vieren en uitdagingen op te lossen.

Tijdens deze bijeenkomsten kan worden geëvalueerd welke acties goed lopen en waar eventueel bijgestuurd moet worden. Misschien blijken bepaalde afvalbakken op een andere plek effectiever te zijn, of is er behoefte aan extra communicatie omdat leden nog niet helemaal bekend zijn met de nieuwe regels.

Ook kunnen tijdens deze overleggen nieuwe ideeën worden gedeeld en kan het team plannen maken voor vervolgacties. Door structureel samen te komen, blijft het afvalbeleid levend en blijft het team scherp en betrokken.